Ч. 18 (12.384). Львів, субота 25. січня 1930. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячно	5·00 зол.
Чвертьрічно	15·00 „
Піврічно	27·50 „
Річно	55·00 „

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Ґаґа.

Львів, 24. січня 1930.

В понеділок, 20. січня ц. р. завершилася в Газі цілою низкою договорів між державами подія, що буде мати без сумніву поважний вплив на дальше формування мирних відносин в Европі. Після Льокарна й заключених у нім договорів, що між іншим спричинили вступлення Німеччини до Ліґи Націй, гаська конференція, що закінчилась успішно в понеділок, є без сумніву найвизначнішою подією у міжнародньому житті повоєнних часів. Численні західньо-европейські політики твердять, що гаська конференція означає ліквідацію світової війни. А й усі разом взяті договори, підписані в Газі, прозвані конференцією офіціяльно „ліквідацією минулого“.

Хоч важко так надто оптимістично дивитись на досягнення цієї конференції, бо вона тільки бухгальтерійно, що так скажемо, усталила прелімінар репараційних сплат, то всеж вона є великим кроком вперед *на шляху* до ліквідації чисто матеріяльних наслідків великої війни. Тільки кроком, бо ці наслідки можуть бути зліквідовані рахунково щойно за десятки літ. За те моральні наслідки великої війни не дадуться зліквідувати здається ніколи, бо вже сама історія політичного й економічного життя держав і народів по великій війні не викреслить їх ніколи зі своїх скрижалів.

Щож такого сталося в Газі? Повоєнні т. зв. мирні договори версайський, тріянонський та інші, диктовані переможцями, наложили на побіджених непоміркована великі карні санкції як політичного так і економічного характеру. Найбільше драконськими були ці санкції у відношенні до Німеччини. На неї наложено головокружні суми т. зв. воєнних відшкодувань, іншими словами: нечувану й невидану в історії контрибуцію, що придавила була Німеччину на цілі десятки літ важким розторощуючим тягарем. Розміри цих т. зв. німецьких воєнних відшкодувань були такі величанські, що аж для неї непосильні. І хоч як завзято переможці шукали всяких засобів, якими можнаб було внеґзеквувати з Німеччини контрибуцію, то їм це не вдалося. Вкінці вони були примушені піти на уступки, тобто відступити від первісних постанов версайського і споріднених йому договорів. Таким чином дійшло етапами: спершу до пляну Доза на репараційні сплати, далі до пляну Юнґа і накінець до обговорюваної гаської конференції. Всі ті етапи нормування репараційних зобовязань і сплат побіджених, отже не тільки Німеччини (вона тільки найбільше обтяжена), але й Австрії, Мадярщини та Болгарії, нібито вже закінчені. Коштувало це дуже багато праці, торгів, інтриґ і т. д. А в Газі відбувалась завзята боротьба за остаточну стабілізацію репараційних сум і їх сплат не тільки між Німеччиною і Францією, (західні репарації), але й між Мадярщиною та Чехословаччиною, Югославією та Румунією, Югославією і Мадярщиною (східні репарації).

Найбільше труднощів було, самозрозуміло, з німецькими репараціями. Сильно потрясла учасниками конференції історія з відомими застереженнями та умовами д-ра Шахта, директора Німецького Державного Банку, щодо репарацій. Здавалось, що прийде до зірвання переговорів. Але вкінці таки усунено всі перешкоди і конференцію закінчено з успіхом. Німеччина добилась там таких умов: т. зв. репараційну комісію, що мала провірювати платничу спроможність Німеччини знесено, а її повновласти перелято на Міжнародній Банк для репараційних виплат; Німеччина може оголосити мораторію сплат, якщо вони грозилиб економічною руїною для держави; Міжнар. Банк може брати на увагу поделкі при сплатах для Німеччини, які вона запропонує; колиб піднесено заміт, що Німеччина злобільно не виконує своїх платних зобовязань, тоді цей заміт розглядав би окремий розємний трибунал, зложений з 5-ти членів (в тім один німець). В договорі не передбачені ніякі санкції на випадок ствердження трибуналом злої волі Німеччини.

Французькі і їм споріднені політики твердять, що все це поважні уступки для Німеччини. Німці твердять у перевазі, що ні. А німецькі націоналісти кажуть, що гаський договір — це руїна Німеччини. „Горе побідженим!“ — кличуть вони з болем до своїх однодумців і закликають їх до оборони батьківщини перед руїною

Довголітній чеський керманич закордонної політики д-р Бенеш висловився про підсумки гаської конференції ось як: „Крім справи розброєння розвязано там всі великі повоєнні проблеми европейської політики: ліквідація війни майже закінчена і Европа зможе бодай деякий час відпихнути від політичних проблем у повному значінні цього слова, хочби й не всі труднощі щезли. Тепер прийдуть на перший плян чисто господарські та фінансові проблеми міжнародньої політики“.

Д-р Бенеш, як репрезентант повоєнної держави, якій теж перепадає немало з репараційних грошей, має зі свого становища може й рацію. Але невже Европа не матиме направду ніяких більше пекучих і актуальних політичних справ до полагнання? Підходячи до справи обєктивно, треба сказати, що буде мати. Одною з таких болючих, все ятріючих політичних ран сучасної повоєнної Европи є ось хочби справа европейських недержавних народів. Для неї в Газі, очевидно, не могло бути місця. Та вона стає з дня на день пекучішою, з дня на день прикрішою. Її ні обійти ні обїхати, бо вона теж має всі дані, щоби загрожувати політичній рівновазі Европи.

І хоч заразже слідуючого дня по гаській конференції почалась у Льондоні з великою помпою нова, теж дуже далекосягла своїм значінням конференція, а саме: конференція для обмеження морських зброєнь, що має за завдання ніщо інше тільки закріплення мира, — то й вона все одно не знищить на політичному европейському і не лише европейському, а й на світовому горизонті тієї, на око невеликої, але чорної хмарки, що зветься проблемою недержавних поневолених народів, і що може спричинити бурю. Без справедливої розвязки цієї проблеми не може бути мови ні про стабілізацію відносин в Европі ні про пацифікацію світа.

Про положення на Закарпатті.

(Спостереження чеха із Закарпаття.)

V.

Коли хтось писатиме колись історію чесько-українських взаємин на Закарпатті, то безперечно найбільш уваги присвятить тій ролі, яку в них вігравала чеська поліція. Ми, чехи, любимо чванитися часом нашою демократичністю, самі не помічаючи всього її примітивізму і, я сказав би навіть, вульгарности. Істотність демократизму ми бачимо в упрощуванні відносин між начальством і підлеглими, забуваючи, що правдивий демократизм у признанні принципів народництва й перевенні їх у життя. Мене, напр., зовсім не зворушує, коли я бачу, скажім, ужгородського поліційного директора за одним столом із його детективом у пивній коршмі проти ОО. Василіян, хоч сам директор, я знаю, цілком певний, що він через це саме високої міри демократ. Колиб п. директор був перенятий тією основною тезою всякого демократизму, що не народ для нього, але він для народу, то я радо визнав би таку демократичність. Але там, де проголошено, що закарпатські українці (народ) не люди, а „багани“, на яких можна й треба переводити всякі експерименти; там, де ці експерименти переводиться при допомозі арештів, залякувань і поліційних пендриків, — там, вибачте, демократизм і не зачіпився. Таке правління правдиві демократи звуть просто брутальним поліцейським режимом.

Директором закарпатської поліції є п. В. Воглідал, — фіґура на закарпатському небосклоні варта того, щоби біля неї зупинитись трохи довше. Це не стара людина, друг і приятель Свойше, Ґаваша й їм подібних, великий симпатик мадяр і навіть член мадярського касина, делікатний в обходженні й терпкий у своїй службовій чинности — цей типовий репрезентант старої ракушацької школи, зробився справжнім цариком у нещасній, гарній, як квітка, але убогій, затурканій країні. Благословити закарпатських українців своєю діяльністю п. Воглідал почав ще за доброї памяти віцеґубернера Еренфельда, і коли за тих часів і траплялося щось таке, що викликало в населенні обурення й нарікання на чеську владу в особі такої прекрасної людини, як Еренфельд, то причинявся до цього завше ніхто інший, як п. Воглідал, що своїми уповноваженнями й вчинками творив, як то кажуть, державу в державі. Ходили свого часу чутки, що це він і „спік“ п. Еренфельда з посади віцеґубернера, злорадно посміхаючись, коли громадянство з жалем прощало гуманного й розумного адміністратора, що був щирим приятелем закарпатського населення.

З появою на Закарпатті п. Розсипала, Воглідалові відкрилося широке поле приложення його поліційних талантів. Колиб мене спитали, кому мусить республика завдячувати тую безодню ненависти й ворожости, що повстала серед закарпатського населення до нас, чехів, то я, не вагаючись, відповів би: директорові поліції, п. Воглідалові. Те, що пан Розсипал випещував у тиші свого кабінету, а п. Свойше подавав до відома широкого загалу в своїх „Подкарпатських Гласах“, п. Воглідал завзято переводив у життя, йдучи до мети пробоєм, не зважаючи ні на-що. Досить згадати ще свіже в памяті закарпатського населення змасакрування поліцією мешканців одного села під Береговим, або масові труси й арешти в с. Великий Бичків, щоби мати погляд на методи п. Воглідала.

Воглідал — людина широкої натури. Десь у центрі — в Празі чи в Кошицях, скажемо, — він почував би себе серед культурнішого населення звязаним у своїм поліційнім розмаху й творчости. Темна-ж, залякана ще мадярами, Закарпатська Україна давала його поліційній енергії безмежний простір, тим більше, що за спиною свого патрона він почував себе безкарним. Не диво-ж, що коли, за його великі заслуги на ниві приборкання й без того пригломшеного духу „баганів“, центральна влада хотіла підвищити його перенесенням до Кошиць, то він рішуче відмовився.

Широка натура п. Воглідала потребувала, звичайно, й створення відповідного апарату. Це байдуже, що Закарпаття, не вважаючи на безпросвітну свою темряву, не видає стільки злочинів, як інші землі республики. Злочинств мало, то треба їх вигадати. А для цього потрібний великий поліційний апарат. І він його створив. Там, де навіть мадяри свого часу обходились кількома поліційними аґентами, п. Воглідал удесятерив їх. Не далеко відступають ужгородські обивателі від дійсности, коли глузуючи з нас, чехів, кажуть, що незабаром на кожного ужгородця припаде окремий детектив. Ця поліційна „шпана“ не дає просто спокою мирному громадянинові, особливо коли він українець, та, боронь Боже, ще й емігрант, а коли на нього звернули в своїх газетах увагу Свойше чи Ґаваш, — досить такий

обиватель прокляне й час, коли його мати на світ повила. За всяким отаким Воглідаловська ґвардія ходить, наступаючи йому на пяти, стежить ночами й днями, зазирає у вікна, зупиняє на вулиці для перевірки легітимацій, по коршмах зазирає в кухлі з пивом, по каварнях записує, які газети обиватель читає, вдирається у помешкання під вигаданим претекстом, намагаючись дізнатись, що обиватель робить у себе вдома, слідкує, з ким він зустрічається й хто його навідує, пильнує за листуванням і т. д., й т. д. Винахідности Воглідалівських агентів у справі стежі не має меж. Коли намічений до викинення із Закарпаття бідак і всеж таки не має за собою поважних „злочинів", то на обовязку цієї поліційної агенції — вигадати їх і подати начальству. Розслідів і перевірки не практикується: детектив безгрішний і непомильний. Зогляду на заборону „українства", деякі навіть окремі слова набрали одіозного значіння, й нечеське населення вимовляє їх, озирнувшись перше. Варто вам, коли ви не чех, напр., голосно вимовити десь у публичнім місці слово „чехи", або „українець", як в тую-ж мить помітите, що звернули на себе увагу якихось молодих людей: їдять вас очима або, вдаючи байдужних, дослухуються, чи не лаєте ви чехів, або чи не хвалите українців і т. і. Остерігайтесь ходити до театру на українські вистави; не рекомендується навідувати кіно „Уранія", бо воно належить „Просвіті", яка сілю в очах адміністрації: ліпше, коли сидітимете в хаті й не ходитимете на концерти, гуляння, походи й т. і. публичні зборища, бо потрапите на чорну лісту в царстві п. Воглідала, хоч дозвіл на всякі ті славності дає ніхто-ж, як він (демократизм!).

Для театрів, кіно, перетяжених і без того податками, Воглідалівська поліція — це просто бич Божий, бо не задовольняється одним звичайним місцем для поліційного комісара, але вимагає їх кілька, бо й агенти мають досить дозвілля і хочуть розривки, а часом і жінка й діти. Спробуйте не означити спеціяльного й для них місця — миттю це відчуєте. Закон?... Але закон не про них писаний: вони кермуються у своїх вчинках, рішеннях і поступованнях не законом, а самоволею. Я свідомий того, що колиб чех із Праги міг прочитати ці рядки, то похитав би неймовірно головою: помилився, мовляв, — пише про СРСР, а запевняє, що це на Закарпатті. Що-правда, тяжко повірити, щоби таких поліційних метод вживали й у нас, у демократичнім Чеськословенську, хочби й у найдальшій його закутині. Але поїдьте, поживіть у нас з місяць і придивіться пильненько збоку — в Ужгороді, в Береговій, в Хусті й т. д.: коли ви спостережливий чоловік, то відразу завважите, що ви не в закономірній Чехії, а ніби десь у кольонії, бо не тільки поліція, але й увесь режім наш кольоніяльний.

Послухайте, що говорить про своє становище інтелігент-обиватель не-чеської народности. Читаємо ми, каже, про більшовицький режім у б. Росії й мимохіть порівнюємо із своїм: єдина ріжниця хіба в тім, що тут людина може бути певна, що коли вона нікого не вбила, то її не пошлють на той світ. А решта — те саме: той самий безпардонний, безпідставний нагляд за кожним, хто не мав щастя народитися чехом, те саме читання в душах, те саме насильство, та сама непевність за свою недоторканість і навіть за свою фізичну цілість, коли на тебе звернено увагу й не дай Бог арештовано.

Адольф Свобода.

В роковини 22. січня.

Святочне засідання в УНДО.

В середу 22. січня 1930 р., як у роковинний день проголошення в 1919 р. української Соборности в Київі, відбулося в домівці Українського Національно-Демократичного Обєднання при вул. Костюшка святочне засідання присутних у Львові членів Центрального Комітету Обєднання, послів і сенаторів, запрошених членів партії й українських львівських громадян, присвячене великому київському національно-політичному й правно-державному актові з 22. січня 1919 р.

По відкритті засідання ред. В. Мудрим святочний, незвичайно змістовий реферат про вагу акту з 22. січня 1919 р. виголосив красноречиво посол **Остап Луцький**. Цінним рефератом пос. Луцького, якого всі вислухали з великою увагою та приємністю, вичерпано порядок цього засідання, яке закінчилось в год. 7.30 вечером.

Митрополит Андрей як станиславівський епископ.

(З нагоди його 30-ліття на митрополичому престолі.)

II.

(Докінчення.)

Як сказано, були то часи, коли мало було української інтеліґенції в Станиславові. Аби дістати більше інтеліґентних сил до Станиславова, задумали ми старатись про українську ґімназію. Зібрали ми підписи родичів, що їх діти дали до 1-ої кл. ґімназії і внесли подання про українські паралельки в ґімназії. Подання того не взято під увагу.

Тоді ми внесли петицію до сойму на руки наших послів з домаганням української ґімназії в Станиславові. На тій основі була в соймі велика боротьба, але для нас безуспішна. З тої причини основали ми в Станиславові філію Українського Педаґоґічного Товариства і на перших зборах порішили, що товариство має внести на руки нашого епископа внесення в справі української ґімназії в Станиславові.

Новий епископ приняв депутацію дуже ласкаво і заявив, що петицію внесе, а як член соймової шкільної комісії вжиє всіх своїх впливів, аби Станиславів дістав українську ґімназію. І з приречення того вивязався вповні. Внесення поставив у соймі, а опісля враз з усіми українськими послами обстоював за ним так довго, аж поки не осягнено української державної ґімназії в Станиславові.

Велике враження зробив також перший архієрейський лист владики до духовенства в станиславівській епархії. Писаний він в народній мові, щиро й сердечно. Владика згадував, що попередники, його свояки епископи й митрополити Шептицькі, були вірними синами свого народу і він чується й хоче бути теж невідродним із своїком та всі свої сили посвятити нашій церкві і нашому народові.

Щоб навязати звязки з українською громадою, зложив новий владика візити в українських домах, а ми, бувші станиславівські й тодішні ґімназійні ученики, не забудем йому того, що між іншим відвідував він і нашого любого професора української мови, Андрея Шаховича, а спеціяльно бував у нього в часі довгої його і тяжкої недуги (що закінчилася смертю), приносячи йому все потіху й розраду.

На церковному полі був новий владика вистружений. Щоб обзнайомитися зі станом шкільництва, візитував він сам особисто науку

ВОЛОДИМИР ОСТРОВСЬКИЙ. 16)

Сміх землі.

— У такому разі я беруся до роботи. Прошу вибачити.

Пошепталася з братом і пішла до Ґолди, а Семенюк на вулицю.

Голянівський підвівся й почав ходити по кімнаті. На самоті думки яснішали. Та-ж він мав сьогодні довідатися про Ліду. Мав зайти до неї, розпитатися. Лаяв себе всіма російськими чортами, які так добре надаються для подібного вжитку. Нарешті почав нервуватися.

Увійшла Олена, розсміхнена, як весна, з зірками в очах і співом соловейка в голосі.

— Нудитеся? Ще хвилинку! Як ваша ласка, поможіть мені поставити стола на середину кімнати.

Взяли стіл з протилежних боків і мимоволі глянути одно одному в вічі. Олена засміялася:

— Вводимо трудову засаду в виховання золотої молоді Луцька.

За хвилинку стіл був накритий білим обрусом. По ньому, як на рух маґа, розставилися тарілочки, тарілки й інша посуда. Зявилася пляшка вина, що її десь роздобув Семенюк, та ріжна перекуска. І нарешті — китиця квітів.

На Голянівського повіяло затишком. А біленький обрус, який завжди впливав на нього так маґічно, відразу настроїв його на кращий тон.

— Найбільший клопіт маю з самоваром, — всміхнулася Олена, — не хоче сам йти на стіл.

— До послуг, — відгукнувся Голянівський.

Обоє сміялися, дивлячись на великий, страшенно пузатий самовар, позичений у Ґолди. Своїми піднятими вгору вушками нагадував дитину, що простягає до мами рученята й просить її взяти на руки.

Взяли його обоє. Але самовар захитався і з нього полився окріп.

— Прошу поставити на підлогу, — гукнув Голянівський, — бо він вас зварить.

Схопив самовар сам і вмить ввдіс на стіл.

— А тепер прошу до столу, — заявила Олена.

Голянівський сів проти Олени. Її промінясті очі обливали його чимсь гарячішим, ніж самоварний окріп. Раз-у-раз виблискували над столом її відкриті точені руки з ямками на ліктях. Йому здавалося, що він навіть відчуває віддих її грудей. І потрохи почав пяніти.

Решту зробило вино.

— Ні, — думав Голянівський, — „ідеальна селянка" — за слабе окреслення. Краще: „квітка української землі".

Семенюк про щось весело оповідав, а вона сміялася своїм дзвінким сміхом, перетворюючи нудну парубоцьку кімнату в якийсь райський закуток.

Семенюк глянув на Голянівського й всміхнувся.

— Чого так лукаво?

— З її сміху.

— Так, так! Це теж сміх землі, — захоплено вигукнув Голянівський, — тільки сміх весняний, сміх радости життя! О, якби ви знали, — звернувся він до Олени, — яких ріжних родів сміх землі я чув в останніх днях! Аж мороз проходить по шкірі.

На мить лице його захмарилося. В вухах пролунав сміх селян, сміх напів божевільного Намогильного, сміх вуличних „ідіотиків..."

— Сміх і плач — два крила людського духа, — зауважила Олена, — на них лише людськість і може піднятися в небесну височінь. Навіть фізіольоґічно плач і сміх є дуже близькі: сміх може викликати сльози, а сльози можуть перетворитися в спазм і божевілля.

— Бачу, ви вмієте не тільки божественно сміятися, але й зводити з неба на землю божественні думки. А тому за здоровля ідеальнішої селян... квітки української землі!

Семенюк засміявся:

— Не бійся, кажи: селянки.

Голянівський чомусь почервонів. Всі сміялися.

— Дивна природа дівчат, — подумав Семенюк, дивлячись на сестру: в ті часи, коли дозрівають для подружжа, скільки в них і ідейности, і розуму, і фільософії. А до шлюбі!...

Семенюк курив папіроску й в хмарині диму й винної пари про щось думав. А Голянівський у той час пересів ближче до Олени й „крутив" їй голову.

— Я дивуюся, — голосно говорила Олена, кидаючи погляд на брата, — сучасним мущинам! Пролили стільки своєї крови за Україну, віддали стільки голів і так мало вимог ставлять жінкам. Неначе6 жінки не повинні бути такими-ж відповідальними членами громади, як і мущини. За зраду, за байдужість до громадських справ вони мущин пятнують, навіть карають. А жінкам неначе6 було вільно, аби було намазане личко та гарна спідничка. Чому це так?

Голянівський міцно стиснув їй руку:

— Схиляю голову перед вашим суворим судом. Наш час потрібує українок як не героїнь, то активних і свідомих діячок. Це справжній голос окривавленої землі. На шибеницю нас!

— То за легка кара! — додав Семенюк, — краще оженити.

XXII

Після вечері вийшли на прохід.

Над Луцьком уже яснила розмріяна волинська ніч. Щось у природі шепотіло казки про вічні ідеали, про сльози матерей, які десь у хатках оплакують своїх синів-героїв, про кістки розсипані по полях, про вічне кохання на хатах, що відживляються цією кровю, слізми й кістками...

Семенюк ішов позаду й думав про те, що так несподівано навіяла на нього сестра. Голянівський з Оленою йшли попереду й весело розмовляли. Ось Брацька церква, місток на Глушцю, погруддя, замок Любарта, вулиця Богдана Хмельницького.

— Електричні очі луцької ночі, — продеклямував Семенюк, — ваблять нас до раю.

— А пяний „Стир", — як кажан, в-е жертв від нас чекає, — докінчив Голянівський.

(Продовження буде)

релігії у всіх школах і дбав про те, щоб кожна школа мала нашого катехита. Щоб ознайомитися з дієцезією, відбував він безчисленні візитації і візитував парохії навіть у найдальших закутках гір і на Буковині; де не можна було доїхати возом, там їздив верхом на коні і бував на візитаціях в таких парохіях, в яких до його часів нікоди не вступала архієрейська нога. При нагоді тих візитацій пізнав він, що духовенство тримається добре, що шанує свій стан, що працює для церкви й народу, а щоб піднести його значіння і зрівняти його з духовенством латинським, відзначував його духовними достоїнствами і виєднував відзначення з Риму.

Зі священиками поводився все дуже чемно і ввічливо, що відбивало від попередніх часів, коли в консисторії не то крилошани, але навіть хвилеві консисторські совітники поводилися з священиками непривітно і грубо. Не диво, що духовенство, бачучи, що його поважають церковні власти, стало на кожнім кроці до того достроюватись, цінити високо свій стан і старатись його не понижати, памятаючи, що новий владика вміє цінити вік, стан і заслуги.

Щоби могти впливати на людей, старався владика жити по можности зі всіми. Знана річ, що він тоді відвідав навіть Франка й Павлика, котрих до того часу всі духовні і значна часть світських уважала за їх переконання неначе прокаженими. Своїм тактом і розумним поступованням та знанням здобув він собі вже тоді у них високе поважання.

Аби запевнити дієцезії будучність, вистарав владика у правительства фонди на докуплення площі при Липовій вулиці напроти епископської палати і на вибудування на ній величавого будинку для духовного семинаря в Станиславові. І коли ми тепер його маємо в Станиславові, коли згадаємо, що нині вже не дісталиб ми від правительства на ту ціль навіть зломаного сотика, а спеціяльно не добулиб ми тої площі, — то зрозуміємо, що дійсно велика це заслуга для дієцезії владики о. Андрея.

Катедра у Станиславові була побілена й обдуплена. Новий владика довів до того, що її великим коштом вимальовано в прегарному византійському стилі.

Завважившп при візитаціях парохій, що при наших церквах криються дуже часто неоцінені памятки мистецтва і цінні книги, зачав їх збирати і це дало початок до пізнішого Національного Музею, а також до цінної бібліотеки і немалої вже збірки станиславівського духовного семинара. На війні попалено багато церков. Цінні скарби мистецтва пропали, але те, що владика зібрав, збережене в центрі краю, уратувалося для нашого народу на завсіди.

Пильно дбав також владика про вдовичо-сиротинський фонд у дієцезії, знаючи, що нема більше нещасливих, як вдовиці й сироти по священиках.

І хоча лиш один-одинокий рік був він епископом у Станиславові, але за цей один рік, не зважаючи на те, що Станиславова перелше не знав, позастав усіх до себе упереджених. — зробив він тут стільки, що просто не можна повірити, аби одна людина була в силі це зробити. Тому, коли по році відходив від нас, то вже мав таку загальну любов і пошану, що при відході на день його іменин, на св. Андрея, устроїли йому станиславівські українці велику й торжественну прощальну академію в театральній салі Монюшка, яка випала величаво так що владика був до сліз зворушений.

І пішов від нас владика. Пішов на ширше поле праці. Перебув тяжкі часи, але лишився незломаний. Лишився раз на все вірним засаді: всі свої сили, все, що можу і маю, для мої церкви й народу! І коли в трицять-літній ювилей його праці на митрополичім престолі витають його всі, витає цілий нарід, то й Станиславів прилучається до того ювилею, гордий тим, що того, котрим величається нація, мав він один рік на своїм епископськім престолі. Вдячний Станиславів згадуватиме завсіди, що за один рік для добра нашої церкви й народу зробив владика Андрей на епископському престолі в нашому місті.

Ю. Е. О.

Проти червоного терору.

Резолюції, приняті Загальними Зборами „Союзу Українок" у Львові, дня 23. грудня 1929 р.

1) Українське зорґанізоване жіноцтво протестує однодушно і якнайрішучіше проти ганебного терору на Великій Україні, яким більшовицька влада намагається задушити українське життя і національні змагання українців;

2) висловлює щире співчуття всім Сестрам і Братам, які під цю пору мучаться в більшовицьких тюрмах, та пересилає свій дружній привіт усім Мученикам за українську національну ідею;

3) взиває ціле українське громадянство до безпощадної і послідовної боротьби з радянофільством у всіх його проявах, зокрема домагається перевести бойкот преси, яка стоїть на услугах ворогів окупантів (а саме: „Рада", „Наше Слово", „Праця", „Нові Шляхи", „Вікна", „Сель-Роб", „Земля і Воля", „Русскій Голос") та домагається усунення радянофілів і москвофілів зі всіх національних установ;

4) взиває ціле українське жіноцтво стояти непохитно при жовто-блакитному прапорі та бути й на далі заборолом української національної думки і в громадянському і в родинному житті; зокрема вжити всіх своїх материнських впливів на виховання молодого українського покоління в національному дусі;

5) звертається до жіноцтва всіх культурних народів з закликом, щоб воно осудило комуністичний режім на Великій Україні, як джерело деморалізації і розкладу суспільного життя та ганьбу культури й людства.

Протест студентства Бережанщини.

Українська студентська молодь міста Бережан і повіту, зібрана дня 29. грудня 1929 р. в Бережанах, рішила прилучитися до цього відрадного в нашому національному житті явища, яким є повінь протестів проти червоного терору. На цих зборах ухвалено одноголосно такі резолюції:

Українська студентська молодь Бережанщини:

1) рішуче протестує проти шаліючого вже 10 літ на Наддніпрянській Україні червоного терору, що дійшов в останніх часах до небувалих розмірів і є тільки продовженням політики „єдиної неділимої царської Росії";

2) пересилає своє співчуття та братерський привіт усім тим, що за українську національну справу мучаться сьогодня на цілім просторі туземного „раю" СРСР. по тих самих тюрмах, у котрих ще за царської Росії мучилися їх попередники, найкращі сини українського народу;

3) осуджує діяльність цеї частини псевдоукраїнської преси (Рада, Праця, Вікна, Сель-Роб, Сила й інші), що пішли на службу нової російської імперії;

4) солідаризується з виступами української студентської молоді у Львові;

5) пятнує ганебну діяльність усіх радянофілів, а місцевих (бережанських) зокрема та постановляє доложити всіх старань, щоб місцевих радянофілів усунути зі всіх українських товариств у Бережанах

ЗА ПРЕЗИДІЮ ЗБОРІВ:

О. Сендецький, голова. *Ю. Старух*, за секретаря.

Протест Т-ва „Єдність" у Зборові.

Загальні Збори Т-ва „Єдність" зборівського повіту, скликані о. дек. В. Престашевським в Зборові дня 15. І. 1930 р., постановили одноголосно запротестувати з приводу невгасаючих релігійних переслідувань на Радянщині, висловити щире співчуття переслідуваним жертвам і одночасно осуджують з обуренням такий режім у XX. столітті, котрий гнобить усіх своїх громадян за їх релігію, віру і національні почуття.

До ювилею „Діла".

о. ВОС. ЗАСТИРЕЦЬ.

Про першого кольпортера „Діла" і його „льокальну" память.

„Пропав дух революції, кричать незнайки. Не тре нам конституції, лиш бука і нагайки"

(Гумореска.)

Кожне українське свято, а таксамо і пятьдесятьліття „Діла" має і свій попразен. Тому, що ювилейне число згадало чесно про основників, редакторів і працьовників „Діла", а призабуло про першого кольпортера часопису, то в поправи згадаю і про останню його пригоду і його небуденну „львівську" память.

Пятьдесять літ тому мешкав я у стрийка у Львові в камяниці Келера при тодішній Галицькій улиці, число 48. „Діло" стало виходити в мешканні Володимира Барвінського, де була й „Просвіта". Це була сусідня камяниця числом 44, а нині Баторія ч. 24.

У тім домі й помер третього року від оснування „Діла" „пан адвокат" Барвінський, як його називав мій стрийко, його товариш проф. Омелян Огоновський, та Іван Верхратський, який приїздив до Львова а до стрийка заходив їсти солонину з хлібом, щоби не платити в ресторані за обід, бо був великим скупарем. Стрийцьо показував мені, „мученикові" І. кл народньої школи ім. Ковальського, яка містилася при вул. Валовій, (бо українських шкіл у Львові тоді зовсім не було) визначних українців як П. Кулі́ша, який мешкав при теперішній вул. Супінського, тоді на відлюдді, „свояка" Партицького і якихсь двох українців, які мали козацькі чуприни, вишивані сорочки, а великі малинові шаравари підперезували вовняним народнім поясом.

Української мови я майже не чув тоді у Львові, де було всього два українські склепи: Димета і „Ставропигія", де я купував „кантички". Стрийко, урядник Намісництва, говорив переважно по-польськи, хоча купив мені всі видання „Дрібної Бібліотеки" і „Просвіти".

Львів виглядав не так як нині. Перед „Ділом", де нині гарна будівля вищого суду, поставлена австрійським урядом, була стара польська „рудера" — суд, де судили Франка, а пізніше Наумовича. Там, де нині збігається вул. Фредри з вул. Баторія, була велика кадка подібна до тих, в яких тепер жиди продають на Ринку перед святами риби. До стіни кадки була прибита заржавіла залізна рурка, звідки плила вода. То була одинока на кілька вулиць керниця. Вода до неї допливала деревляною ринвою, тільки місцями закритою, з улиці Кохановського і Зеленої. В домі, де була редакція „Діла" мешкав поважний урядник, що на приказ своєї жінки носив до дому воду коновками на коромеслах.

Стрийко посилав мене до „пана адвоката" Барвінського по три числа „Діла". Одно для стрийка, друге для якогось урядника до Намісництва, а третє відносив я в „офіцини" якомусь землякові, що звався подібно до „Турчинський". Я приходив як „кольпортер" дуже вчасно під двері редакції і чекав на сторожа, який приносив „Діло" з друкарні.

По правді кажучи, приходив я тому на годину-дві скорше, бо чув я тоді якесь „замилування" до дівчат, а передовсім до панночки Мінці, яка мала дві сестри Тинцю і Фінцю. Вони мешкали проти [illegible]. До Фінці [illegible] такий як і я „мо олець", що хотів до „штуби" з табличкою спереду зі шнурочком і губкою, а позаду часто з „хустинкою". Одного разу приніс я з керниці в бляшанці для стрийка свіжої води, дістав, як звичайно, за це два крейцарі на „прецлі", за які я купував моїй „Беатріче" солодощі, та чекав на „леґуміну".

Стрийко взяв у руки маленьку книжечку „Дума" чи не Драгоманову і почав читати мотто: „Пропав дух революції, кричать старі незнайки, не тре нам конституції, лиш бука і нагайки"! Я спитав стрийка що це таке „конституція"? Він відповів: „То така панна як Мінця, а як хто за нею ходить і не вчиться в школі, то дістає буки і нагайку". Я засоромився, зрозумів натяк до мене, що тоді в школі ненайліпше вчився, та навіть стояв у кутику. То вчитель видно на мене перед стрийком пожалувався! А я таки другого дня ходив з Мінцею попід зарослу кущами Полтву, яка плила тоді незакритою теперішніми вулицями Зиблікевича, Романовича і Академічною.

Два дні пізніше підвязав я собі гарно краватку, причесався на бік, як тоді було в моді, натер волосся пригрітим воском, взяв дорогий, велический кришталевий дзбанок, якого стрийко ніколи не велів брати, щоби не збити і пішов по воду, бо я знав, що при керниці буде Мінця. Набрали ми води, а йдучи обіцяв я, що куплю їй бляшаного пташка, якого виставив склепар і ґумовою рурочкою зі склепу дув у нього, а пташок співав як канарок ще й рухав дзьобиком і махав хвостиком.

Мінця запропонувала, щоби я пішов з водою відразу по „Діло". Я знав, що „Діла" ще не буде, але щож було робити, як цього зажадала „любка"? По дорозі прилучилися до нас її сестри, Тинця, Фінця і „Владек", що в Фінці, як я в Мінці бачив свою Беатрічу. Всі ми посунули до дверей редакції. Я відчинив їх і побачив „пана адвоката" Володимира Барвінського і ще якихсь двох-трьох мущин. На моє нещастя лежав при дверях в редакції великий песисько, якому я наступив на кудлатий хвіст. Собака загарчала і з великими зубами скочила на нас.

Сільсько-господарська освіта.

Курси в школі „Сільського Господаря" в Коршові біля Коломиї.

Дня 28. грудня 1929 р. в школі „Сільського Господаря" в Коршові закінчився другий курс продуктивности сільсько-господарських тварин, який мав на ціли підготовку в першу чергу контрольорів молочности для праці в Секціях годівлі і плекання молочної худоби та Секціях охорони тваринної продукції при кружках „Сільського Господаря" та молочарських кооперативах.

Курс покінчило 20 кандидатів з повітів: Бібрка, Городенка, Коломия, Станиславів, Товмач, Рудки і Жовква. — Наука на курсі велась під доглядом управителя школи „Сільського Господаря" в Коршові інж. М. Панашія, який рівночасно вчив годівлі і плекання сільсько-господарських тварин, молочарства та скотарського книговодства. — Д-р М. Дереш, вет. лікар в Отинії, викладав сільсько-господарську ветеринарію, д-р Левицький, начальник відділу „Маслосоюзу" в Коломиї, про орґанізацію кооперативного молочарства, інж. Дмитренко, повітовий аґроном у Коломиї — про управу сіножатей і пасовиск, радник Кобринський В., почесний член „Сільського Господаря" — про пасічництво, інж. д-р М. Холевчук, зоотехнічний референт „Сільського Господаря" про способи побільшування тваринної продукції.

Практичні вправи переводили курсанти в оборі „Маслосоюзу" і місцевого пароха о. Залуцького та у місцевих сільсько-господарських кооперативах.

Курсанти мали змогу познайомитися всесторонньо зі способами побільшення тваринної продукції та її орґанізацією. Значна їх частина, бо 12 курсантів, відбули курс власними коштами, а 8 кандидатів були вислані кооперативами, як будучі контрольори молочности.

Тому, що в цьому році намічено зорґанізувати біля 50 секцій годівлі та плекання молочної худоби при кружках „Сільського Господаря" та молочарських кооперативах у краю, „Сільський Господар" відкриває з днем 10. лютого 1930 р. **третій курс продуктивности** сільсько-господарських тварин у власній школі в Коршові.

Плян навчання на третьому курсі такий самий, як і на другому курсі продуктивности сільсько-господарських тварин. Від кандидатів на курс вимагається покінчення щонайменше народньої школи, вправного числення та читкого письма, що є потрібним до ведення скотарських книг.

Першенство у прийнятті на курс мають ті кандидати, що окрім народньої школи, мають покінчені сільсько-господарські школи або курси, або й ті, що з якихнебудь причин не мали можливости покінчити середніх шкіл, а бажають набути практичного сільсько-господарського знання. Кандидати платять за курс 30 золотих, а за приміщення і прохарчування в школі за цілий час тревання курсу 100 зол.

Пригадуємо, що **контроля молочарности коров**, це одинокий спосіб для побільшення прибутковости молочного господарства та розвою молочарських кооператив. Тому Кружки „Сільського Господаря" і молочарські кооперативи повинні вислати на курс своїх кандидатів, які, по укінченні курсу, переводили би контролю молочности.

Зголошення на курс слати до Краєвого Господарського Товариства „Сільський Господар" у Львові, вул. Зіморовича 20.

Оплату за курс у висоті зол. 30 треба пересилати до „Сільського Господаря рівночасно зі зголошенням на курс. Оплату за удержання платять курсанти Управі школи по прибутті на курс, а саме зол. 50 в день прибуття, а зол. 50 найдалі до 3-ох тижнів від початку курсу.

Кандидати, що покінчать курси „Сільського Господаря" в Коршові, мають першенство у прийнятті на молочарський курс „Маслосоюзу".

Счинився страшний крик. Я з переляку випустив з рук величезний, чудної роботи, кришталевий дзбанок, який розбився на куснї так, що вода полилася аж до кімнати редакції, на сіни і на сходи. Рівночасно Юзефова, сторожиха, піднявши в гору мітлу на довгім дрючку, яким саме замітала подвіря, покотилася до нас і почала лихословити на всі заставки і всіма львівськими „діялектами". Ситуація була вельми критична, та дай Боже, царство небесне редакторові Барвінському, який взяв свого кольпортера в оборону, дав „відьмі" Юзефовій чи не дві шістки в руку, а нам кілька чисел „Слова" Площанського.

Ми витерли ними сіни і сходи, а в одно забрав я розбитий дзбанок. Сумно і невесело йшов я домів. Там роясюював я стрийкові, що зліплю дзбанок арабською ґумою і він буде знов цілий. Та стрийко виняв ізза шафи якийсь довгий на тростині препарат до обмітування порохів і деклямуючи Драгоманова: „Не треба тобі конституції — себто панни Мінці — лиш бука і нагайки", — відміряв мені — подумайте лише! — кольпортерові „Діла" всю вартість і ціну за кришталевий дзбанок, який я тільки з „замилування" до дівчини і преси носив аж до редакції.

„Болючи" в дословнім того слова значінні, та держучися за місце, де звисала часом хустинка, вибіг я з кімнат, щоби піти до... Полтви. Та під дверми стояла з пальцем на устах та хлипаючими очками моя Мінця.

Обходив і я ріжні ювилеї як 30 ліття надрукування в „Ділі" мойого першого антигпору „Рекрутки", та срібного весілля ((Мінця вийшла заміж за свинаря і має нині три камяниці) але найбільше вбилося в мою память пятьдесятьліття моєї кольпортажі в „Ділі" при знаменитій моїй льокальній памяти, котра нагадує мені не тільки: хто, але й де бив... і то рівнесенько тому...

Бюджетова комісія.

Еміґрація. — Каси Хорих. — Обезпечення. — Експозе мін. Пристора. — Промова пос. Жулавського. — Пос. Паліїв заповів внесення в справі українських інвалідів.

На засіданні бюджетової комісії розглядали 23. січня бюджет мін-ства праці та сусп. опіки. Референт пос. Кусневж (ХД) сказав, що в рр. 1918—1928 виеміґрувало до европейських країн 555 тисяч людей, а до заморських 225.000. За тойже час у Палестину виїхало 38.194 осіб. Ост. року виїхало лише 926 осіб. До Америки м. р. виеміґрувало 1.800 осіб. Узагалі за тих десять літ кинуло Польщу 1.080.000 осіб. Найсильніша поворотна филя була в 1919 р., а від 1924 р. є постійний відплив. Еміґр. уряд старається здобути нові терени для еміґрації. Щодо Кас Хорих, то є їх у Польщі взагалі 243 з 246.000 членів (по обрахункам із 1929 р.). Залеглости в касах виносили до кінця 1929 р. близько 125 міл. зол. Чинитьба Кас Хорих ост. роками розвинулася дуже. Тепер мін-ство переводить основні зміни в самоврядуванні Кас, бо в більшости Кас понастановлювано комісарів: на 243 Каси Хорих авт. управа має 102, а урядових комісарів є 141. Скарг проти настановлення комісарів було 17, з них полагоджено 8. Побирати вкладки більші, ніж унормовані законом, є недоцільне. Щодо лікування, то мін-ство приняло систему т. зв. домашніх лікарів. Фінансове положення Кас тяжке, залеглости зростуть ще більше. Бесідник торкається справи концентрації капіталів обезпеченевих інституцій, обговорює акцію льокування резерв обезп. фондів і підкреслює, що на дальшу мету акцію цю треба трактувати як часть заг.-держ. акції, основаної на скарб. законодавстві. З такою акцією треба її узгіднити, коли має дати кращі вислідн. Тому, що самоврядування даних інституцій застережені законами, яких досі не змінено, сойм взиває уряд, щоби привернув самоврядування та щоби перевів вибори в обезпеченевих довгоречинцевих заведеннях як і в Касах Хорих.

Після реферату виголосив експозе міністр праці Пристор. Він сказав, що від початку його урядування осуджують його діяльність, з чого виходило би, що запропастив мін-ство. Ці закиди, вважає неоправданими. Обовязки міністра приняв на себе бесідник в тяжких госп. часах. В дечому стан у його ресорті кращий ніж на Заході. В ост. тижні безробіття зменшилося. Нова филя безробіття перевищила би фінансову силу держави. Із підмог користає 118.000 безробітних. Безробітні дістають по 90 зол. місячно. Повстало 46 нових станиць опіки над матірю і дитиною. Постійно зростає еміґрація до Франції і є надія, що тамошні еміґр. умовини поліпшаться. Еміґрація відбувається теж до Бельґії й Канади, а йде про те, щоби робітників із Польщі переміняти на власників землі. Тепер уряд вишле гурт еміґрантів до Перу, не як робітників, а як кольоністів. Новий обезпеченевий закон на старість змінюється настільки, що границю віку обнижується з 65 на 60 літ. Щодо мешкальних домів, то за пять літ можна буде збудувати 25 до 30 тис. мешк. кімнат, яких комірне виноситиме ок. 30 зол. місячно. Щодо Кас Хорих, то міністр не є ворогом їх самоврядування, а розвязування їх уважає сумною конечністю. За попередніх урядів були також уряд. комісарі, а за урядування бесідника прибуло їх 31. Фінансовий стан розвязаних Кас найкраще зясовує стверджений вилобір. Дуже легкодушно деякі Каси бралися будувати вел. будинки й ін. підприємства. У Львові взялися будувати санаторію, а наслідок був такий, що одно ліжко коштуватиме 45.000 зол., а військо будує шпиталь, де одно ліжко коштує 12.000 зол. У Бучачі кошти будови вл. будинку преліміновали на 60 тис., а зросли вони ненадійно на 400.000 зол. наслідком некорисної умови. В Кракові почали будувати шпиталь у невідповіднім місці, бо коло залізн. огрівальні. Той будинок треба відпродати. Причиною недомагань є низький рівень усуспільнення в Польщі. Люди не вміють відділити сусп. інтересу від політичного, не вміють відокремити сусп. праці від партійної політики. Річний бюджет Кас Хорих річно виносить 250 міл. Ці гроші стягаються з населення й не вільно їх легкодушно видавати. Із люстрацій виходить, що в Касах допускалися нечесних помилок, усували нач. лікарів від впливів, виплачували підмоги, яких не треба було платити. В Касах Хорих заняті були комуністи, директором варшавської Пов. Каси був комуніст. На це становище він дістався, як лише вийшов із тюрми. В листопаді 1929 р. Касам грозило банкротство, до якого лише з трудом не допущено.

Після мін. Пристора говорив пос. Жулавський (ППС), що гостро атакував міністра. Він казав, що комісарі Кас Хорих морально дуже сумнівні. В Пинську комісарем є людина, карана 6 міс. вязницею за дезерцію, львівському комісареві доказано шпіонажу в користь Австрії, а Надвірній комісар був показаний за крадіж. Дотеперішніх працівників викидають на вулицю, а на їх місце дають комісарів, що мають 4—5 кас. Бесідник кінчить промову заявою до міністра, що його господарка є лиха. Або міністр увійде на інший шлях праці, або поробить висновки та кине своє становище.

Після пос. Жулавського промовляв іще раз мін. Пристор, що опрокидував закиди пос. Жулавського. Опісля говорили ще пос. Янковський (НПР), Стипінський (ББ) і пос. *Паліїв*, що заповів внесення поширення законодавства в справі інвалідів на українських інвалідів із польсько-української війни.

Засідання протягнулося далі пізно в ніч.

Сойм.

Найближче засідання сойму буде 25. січня, в суботу. На денному порядку м. і. внесення комуністичної фракції, що відмовляє урядові довіря, три звіти бюджетової комісії, наглість внесення посольського парл. союзу польських соціялістів у справі телефонічного підслухування.

Уряд не годиться на скликання Собору.

Міністр віроісповідань і освіти Червінський приняв 23. січня митр. Діонізія й архиеп. Олексія, які зясували йому справу розписання виборів до православного Собору. Міністр сказав, що перестудіював предложений йому реґулямін програми та виб. ординації плянованого Собору, а що найшов у них багато поважних форм. недомагань, прийшов до переконання, що не може згодитися на скликання проектованого Собору, в котрім, крім того, світський елемент не є відповідно заступлений, а інтереси цілого правосл. населення належно не узгляднені. Уряд може згодитися на скликання лише такого Собору, що справді був би кроком уперед в орґанізації та стабілізації внутр. відносин православної церкви в Польщі.

Морська конференція.

На засіданні льондонської конференції Стимсон зясував оборонне положення Америки. Тардіє сказав, що Франція окружена морями мусить мати на увазі легкість військ. транспортів і можливість диспонування підчас війни цілою збройною силою. Мекдональд зясував у заяві інсулярні потреби В. Британії, що вимагає спец. потреб маринарки. Ґранді сказав, що Італія схильна до морських обмежень, одначе екон. положення Італії велить, щоби ніяка евр. конт. держава не була сильніша від неї.

Радіостація у Львові.

Львів матиме свою радіостацію. Покищо працює тут провізорична, яка вже в найближчих днях почне нормальну передатну службу. Ця стація є двократно сильніша від краківської. Вона виконуватиме свою функцію тимчасово аж до викінчення великої відрядної стації на 16 кільоватів з власною струєю. Вона має бути викінчена при кінці липня, на площі Східних Торгів.

Історія будови цеї стації не є проста. Вона звязана з цілою низкою технічних проблем, над якими працюють радіотехнічні заведення Марконі'я в Льондоні. Саме там замовлений увесь апарат тимчасової й проєктованої стації. Директор радія на Польщу, п. Хамец, що приїхав до Львова для поладнання всеї орґанізації такої стації, оповідав учора представникам львівської преси дуже цікаві подробиці про працю довкола цього культурного діла. „Польське Радіо" є в 60 проц. приватним концесійним підприємством

заснованим у 1925 р. Плян діяльности цього підприємства вироблений тоді під контролею уряду, став дуже хутко неосяжним наслідком непередбаченого розвитку радія.

В Европі істнує міжнародня радіова організація, що розділює радія на ріжні державні потреби; на приватну радіофонію лишається небагато хвиль. Чимало хвиль взагалі не надається для великих стацій, бо більшість із них пропадає, ідучи високо над землею. Досі ще їх людський геній не спутав, не прикував до землі. З хвиль доступних для стацій (від 300—550 м.) було лише сто двійі на всю Европу. Коли їх пропорціонально поділили на всю цю територію, Польща дістала всього 4 добрі хвилі, за які мусіла боротись минулого року на міжнародній радіоконференції в Празі.

Наслідком цього давня умова „Польського Радія" з урядом, згідно з якою вона має після придбання кожних нових 20.000 передплатників радія будувати нову стацію, стане фікційна. Не можна будувати стацій, не маючи визначених радіових „хвиль". Крім цього в світі істнує тільки чотири фірми, що виробляють нові радіові апарати. Вони мають у своїх руках увесь монополь: німецька „Телефункен", американська „Радіокорпорейшен" зеднана з „Уестерн Електрік" і англійська „Марконі". Перші дві з принціпіяльних мотивів відпадали як контрагенти Польщі. Єдиною доступною фірмою для трансакції було англійське підприємство Марконія.

Марконі дійшов до банкроцтва своїми експериментами над однопрямними стаціями, але англійці, що вірили в його геній фінансували його так довго, аж його досвіди дійшли до нежданих нових відкрить. Нині фірма „Марконія" йде на підбій Европи з основним капіталом 56 міл. фунт. шт. (2/3 річного бюджету всієї Польщі!). Ця фірма переведе плян будови своїх стацій коштом 10 міл зол., які „Польське Радіо" буде їй сплачувати. Польща буде першим показним полем нових радіових апаратів Марконія: як треба буде такі стації будувати в найближчій майбутности.

Дотеперішні мікрофони й ампліфікатори дають ще деякі тони притьмарені. Марконі найшов спосіб зміни мікрофонів і підсилювачів. Вони будуть готові в Льондоні аж у липні. Покищо треба на них ждати і не купувати старих апаратів. Власники лямпових радіових апаратів будуть приневолені приноровитись до нової системи, з ментом, коли у Львові почне ділати нова стація.

Нова система малих передатних стацій, що будуть вибудовані і в містах з 50.000 населення, дасть змогу дати радіо на всьому просторі держави 85 відсоткам усього населення (з вінмком двох клаптиків на окраїнах).

Уже в найближчих днях появиться урядовий розпорядок, що забороняє мати в себе радіо без його зареєстрування. На т. зв. галапасників будуть накладані суворі грошеві кари.

НОВИНКИ

— **Митрополит занедужав.** Повідомляють нас, що о. Митрополит Андрей поважно занедужав. З уваги на те, ніяких авдієнцій уділяти не може і не буде аж до повного видужання.

— **До ювилею „Діла".** Додатково дістали ми з приводу ювилею „Діла" ще такий привіт від фабрики цукорків і помадок „Фортуна Нова" (Кордецького 23): „Тому, що Ваше велике Ювилейне Свято не застало нас у Львові, просимо приняти нині, хоч пізно, вислів нашої співрадости і щирі побажання гарного розвитку в другому 50-літті серед нації, яка вже може в тому часі буде дорожити більше, ніж це тепер має місце, своїми рідними здобутками в кожній ділянці". До привіту долучено ювилейні дарунки, за які щиро дякуємо. — Особисто зложив нашій Редакції сердечні пожання м. ін. передплатник „Діла" від 46 літ і щирий наш прихильник, о. декан Григорій Гірняк, парох Винник. — Висланий проф. Вадимом Щербаківським привіт з Праги не дійшов до Редакції і ми реєструємо його осьтут, діставши в цій справі лист від автора.

— **Кружок механіків** при Т-ві Укр. Студ. Політ. „Основа" уладжує в днях 26—28 січня в год. 11—15 в залі Акад. Дому Виставку праць студентів-механіків. Сподіємося, що Виставка викличе велике заінтересування ширших кругів громадянства.

— **Померла друга жертва кровавого віча „трьох Л".** Як ми вже повідомляли, дня 21. січня Се[illegible] уладила демонстраційне віче в околиці [illegible] Кр[illegible]лівської з нагоди роковин „трьох Л" (Леніна, Рози Люксембург та Лібкнехта). Поліція заступила демонстрантам дорогу. Прийшло до сутички. Від сальви поліції згинув на місці Петро Марухняк із томашівського повіту, тяжче був ранений Трофим Буцьковський, а лекше Карло Блонський. Буцьковський помер по дорозі до шпиталю.

— **З хроніки убивств.** Іван Маслянка, 22-літний парубок у Конюхах в Бережанщині мав сварливого вітчима Севастіяна Паласа, який часто побивав свою жінку та її дочку від першого чоловіка, 17-літню Маріянну. Це обурювало серце молодого Івана Маслянки і він часто погрожував вітчимові, що побє його. Одного дня вітчим Севастіян Палас прийшов зі шинку до дому пяний і забирався бити Маріянну та її матір. Іван Маслянка спалахнув гнівом і стаючи в обороні матери та сестри, вдарив вітчима поліном кілька раз по голові так сильно, що Севастіян Палас за кілька годин помер. Вбивника арештовано.

— **Жертва праці.** У Чорнокінцях Великих, пов. Копичинці, 18-літня селянка Катерина Миханек працювала у фільварку біля січкарні, яку порушував кират запряжений двома кіньми. Через необережність Катерина Миханек попала під трансмісію і заки інші робітники встигли витягнути її, січкарня роздавила череп нещасної селянки, наслідком чого вона померла.

— **Ще одно вбивство.** У Ямниці під Станиславовом Яків Іванечко посварився з Дмитром Диликом і підчас сварки вдарив його ножем у груди та поклав на місці трупом.

— **Рабунковий напад у Борщеві.** На днях кількох молодих хлопців напало на урядничку Повітової Каси у Борщеві Ванду Рибківну і зрабували в неї гроші та вартостеві папери на суму 15.000 золотих. Поліції вдалось викрити виновників нападу і виявилось, що напад виконав б. учень ґімназії Шимон Готінґ, вигнаний недавно зі школи за ріжні провини, та його товариші Юда Епштайн та Ізраель Гашкович. Усіх трьох арештовано.

— **Під колесами поїзду.** Дня 21. січня недалеко стації Гребенів селянин із Троґанець переїзджав возом через залізничий шлях і попав з возом під поїзд разом із своїм молодим хлопцем. Селянин дістався під колеса поїзду і згинув, хлопець був тяжко поранений, а коні сполошені, встигли втекти. Слідство виявило, що залізнича служба на стації забула замкнути рампу.

— **Траґедія в українській родині в Америці.** В Кесел Шеннон коло Питсбурґа, Па., 23. грудня, Михайло Коваль, зарібник, літ 36, застрілив чотирма кулями з револьвера 17-літню дівчину Катерину Бугайчик в домі її родичів, Василя і жени. М. Коваль, родом із села Гошів, пов. Ліско, Галичина, жив уже яких 15 літ в Америці і мав добру роботу в Болтиморі Мериленді. Кажуть, що в домі Василя Бугайчика був усього три рази, але родину знав добре вже давніше. Залюбився в молоденькій, гарній і розумній дочці Василя і хотів конче з нею женитись. Коли вона рішучо спротивилась його намірам, кажучи, що він застарий для неї, М. Коваль попав у такий шал, що убив її. Родичі убитої дівчини походять із села Мочар, пов. Ліско і від яких 20 літ замешкали в Кесел Шеннон, Па., коло Питсбурґа, де й родилась Катерина, їх дочка і решта трьох синів і дві дочки. Коли М. Коваль приїхав з Болтимор, Мд., аби відвідати родину Бугайчиків у згаданий понеділок, то Катерини не було дома, бо вона працювала в Питсбурґу. Вона вернулась домів коло 8-мої години вечір і застала Коваля дома. Він запрошував її на розмову в чотири очі і хотів її взяти до міста, від чого вона рішучо відмовилась. Тоді він затягнув її в сусідню кімнату і по кількох словах витягнув револьвер та убив її на місці. Батько і 19-літній брат та 15-літня сестра жертви опанували Коваля і віддали його в руки поліції. Він тепер вилічується з ран, які одержав у боротьбі з родиною застріленої дівчини, а відтак піде на суд за душегубство.

— **Смерть великого вченого.** В Шікаґо помер підчас Різдва великий американський фізик А. А. Майкельсон. Він-то разом з Айнштайном став основником теорії релятивности (зглядности); його славний на весь світ досвід (при помочі інтерферометра) виказав, що світляний етер не бере участи в руху землі, то є, що скорість землі не має впливу на скорість світла. Цей досвід став для Айнштайна вихідною точкою в теорії зглядности. Майкельсон подав також методу міряти розміри сталих зір, хоч вони навіть в найбільших телескопах являються лиш точками. Зараз перший його помір виказав, що загально знана зоря „а" в констеляції Оріона (можна її бачити тепер що-вечора) є так велика, що в її внутрі змістити можна усю со[illegible] систему аж поза дорогу Мар[illegible]. Р[illegible]ку 1907 ді[illegible] [illegible] Майкельсон нагороду Нобля. Рівно як Айнштайн був Майкельсон жидом; уродився він 1852 р. в давнішій пруській Познанщині. — В. Л.

— **В Москві руйнують церкви.** Радянська преса пише, що комуністи в Москві розпочали розбирати старинну церкву в монастирі Симонова. До цеї роботи, яка розпочалась 22. січня покликано 500 робітників комуністів. Монастирські мури будуть передовсім розбиті вибуховим матеріялом. Після закінчення розбору храму, комуністи безбожники уладжують на місці святині антирелігійний мітинг. Замість церкви там побудують „палату пролетарської культури".

— **Америка завертає завеликі податки.** Американська преса повідомляє, що багато горожан Зед. Держав не розуміючи як слід розпорядків про доходові податки, добровільно платить завеликі податки, воліючи заплатити забагато ніж замало, щоби не мати клопотів. Податкові уряди обчисляючи ці надвижки податкових уплат, звернули цього року 190.000.000 долярів переплаченого податку. Звернено ріжним особам та підприємствам 2.760.000 долярів переплаченого податку.

— **З українського наукового життя за кордоном.** Дня 24. січня в год. 18.30 у салі Українського Наукового Інституту в Берліні (Француська вул. ч. 28) відбувся виклад доц. д-ра В. Залозецького: „Звідомлення про наукову подорож до Константинополя і Малої Азії". Виклад виголошено по українськи.

— **Ріжні вісти.** Білгородський трибунал оборони держави засудив 12 комуністів на 3—16 літ вязниці та примусових робіт. — Дня 17. лютого з ініціятиви Ради Союзу Народів у Женеві відбудеться конференція у справі унормування митних справ між ріжними державами. — На Джаві вибух вулькан Бромо, що від кількадесяти літ був нечинний. — В Трансвалії в Африці вибухли великі бунти муринів, які мають характер боротьби за незалежність країни. В бунтах взяло участь 150.000 муринів.

— **Сумний ювилей боротьби з алькоголем.** Дня 16. січня Зед. Держави Півн. Америки святкували десятьлітній ювилей проголошення закону про заборону уживання алькоголю. Американська преса пише, що цей ювилей випав дуже сумно, бо практика 10 літ доказала, що алькоголь це така сила, якої побороти ніяк не можна. Прихильники протиалькогольного закону, т. зв. „сухі" вивісили на домах вгору підняті прапори, на знак своєї радости, а „мокрі" прихильники алькоголю вивісили підчас ювилею прапори, похилені вниз, на знак великої жалоби. Преса пише, що на боротьбу з алькоголем витрачено досі 400 міліонів долярів, а через утрату акцизи, держава втратила 3 міліярди долярів. За 10 літ засуджено на кару смерти 200 тайних продавачів алькоголю, а цілі сотні осіб згинуло в боротьбі між поліцією і пяницями та пачкарями алькоголевих транспортів. Арештовано за той час 550.000 осіб за нарушення протиалькогольного закону, з чого 230.000 було покараних. Виявилось, що більшість поліції перекуплена стоїть на услугах контрабандистів.

— **Причини недуги рака відкриті?** Московський професор Невядомський повідомляє з Москви, що йому вдалося перещіпити рака у мишей при помочі звичайного фільтрованого соку з тканин рака, де вже нема більше ракових клітин. У всіх цих фільтратах та у всіх соках, які витікали з нащіпленого рака, можна було ствердити присутність маленьких одноклітинних бацилів, т. зв. ґреґарін. Ці ґреґаріни мабуть спричинюють недугу рака не тільки у мишей, але і в людей. Відкриття ґреґарін означалоб рішення загадкової досі проблеми недуги рака і булоб важним кроком до винайдення ліку на цю страшну недугу. Але тому, що такі сензаційні відкриття траплялись вже нераз, тому і цю сензацію треба приняти з резервою.

— **Інтернаціональний театр.** В Клівленді (Зед. Держави Півн. Америки) міліонери утворили театр у якому будуть виставлені драматичні твори всіх народів світа і то в оригіналах, а не перекладах, так що й українські твори попадуть на цю сцену.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платить кооперативам дня 23. січня масло десерове, пріма, солене, експортове, 1 кг. 5·20 зол., масло десерове пріма, несолене 1 кг. 5 золотих; 1 л. молока ¾ сотики; 1 л. сметани, 1·70 золотого, копа яєць 7·20 золотих.

Тенденція цін знижкова.

З судової салі.

Третій день розправи селян з Вербіжа, пов. Сокаль.

Третього дня розправи, на внесок прокуратора, лікарі Давидович і Хойнацький ствердили, що Филипа Гриціва вбито вистрілом з револьвера з віддалення менше як 10 цм., не прикладаючи револьвера до чола.

Трибунал поставив суддям присяглих 32 питання, після чого оборона поставила внесок, щоби поширити одно питання в цім напрямку, що Гілярій Покидко, вбиваючи Филипа Грицішина, ділав під впливом непоборимого примусу й афекту. Цей внесок трибунал відкинув. Оборона поставила другий внесок, у тім напрямку, що тайний гурток парубків у Вербіжі ще не мусить бути У. В. О. Цей внесок принято, після чого промовляв прокуратор. У своїй довгій промові прокуратор намагався доказати, що тут маємо до діла зі злочином проти § 58. державної зради. Головним виновником проти § 58 є Володимир Покидко і Гриць Шимків, бо вони орґанізували У. В. О., а решта лише виконувала їх накази. Володимир Покидко, це найсильніша індивідуальність серед обвинувачених. Він дуже добрий учень, пильний, здібний, ніколи не тратив часу на забави, а весь вільний час посвячував самоосвіті та орґанізації й освідомленню сільської молоді в національному дусі. До своєї помочі вибрав він собі Гриця Шимкова, який мав найбільший вплив серед парубків. Вони обидва зорґанізували у Вербіжі У. В. О. для підготовки боротьби проти Польщі. Володимир Покидко мав такий вплив на парубків, що примушував їх перестати пиячити і курити, а щодня складати по 10 сотиків на закупно зброї для У. В. О. Щоби парубків підтримати на дусі, Володимир Покидко промовляв, що їх орґанізація не відокремлена, що У. В. О. є в цілім краю і що в слушну мінуту цілий український нарід повстане під проводом У. В. О. до боротьби проти Польщі. На зборах говорено також про Басарабову, Атаманчука і Вербицького. — Прокуратор доказував, що орґанізація у Вербіжі не була наївною забавкою у політику, а небезпечною шайкою, яка у критичній хвилині могла накоїти багато лиха польському населенню і владі в Сокальщині. Прокуратор заявив, що у всякому разі в той час, як „заграють труби, або задзвонять дзвони на сигнал до українського повстання, він не хотів би сидіти в шкурі поліціянтів зі Сокаля". Ці слова прокуратора збудили веселий настрій серед сокальських поліціянтів, що як свідки були присутні на салі.

Прокуратор певний, що Гриця Шимкова збито з наказу У. В. О. з політичних мотивів, як невигідного чоловіка, що перешкаджав розвиткові У. В. О. Вбивство мав звязок зі злочином проти § 58 про державну зраду. Гілярій Покидко не мав причини бути заздрісним за Настю Шимків, бо вона любила тільки його, була вагітна від нього 6 місяців і навіть останнього вечора перед убивством Филипа, брат Насті, Гриць Шимків застав Гілярія на любовній стрічі зі сестрою Настею, вигнав його з хати, виляяв, що він його сестру любити вміє, а вбити Филипа і виконати наказ У. В. О. не вміє. Зараз після цього Гриць Шимків дав Гілярієві Покидкові револьвер і ліхтарку та казав убити в стодолі Филипа, що Гілярій і виконав. У поліції в Сокалі Гілярій Покидко без примусу признався, що убив Филипа з наказу У. В. О. і що Гриць Шимків та інші члени орґанізації двічі намовляли його до цього вбивства, а він послухав аж третьої намови. Аж по 6 місяцях вязниці обвинувачений видумав для свого вбивства любовні, а не політичні мотиви.

На закінчення промови прокуратор говорив про польсько-українську незгоду і боротьбу, яка на його думку скінчилась на віки 1919 року і тому суд присяглих повинен строго покарати тих фанатиків, що під впливом української еміґрації за кордоном, хочуть викликати нову польсько-українську війну. Дальше промовляли оборонці. Присуду можна сподіватись завтра.

Зі спортового життя.

Гаківка: Україна-Лехія І. Б 3 : 2 (2 : 0, 1 : 1, 0 : 1).

Свої перші змагання за мистецтво Б-кляси, а тимсамим і 2 цінні пункти, виграла Україна заслужено, хоч і з великим трудом, бо противник її був ліпший з мінути на мінуту і при кінці загрожував дуже поважно воротам української дружини. В Україні виявилася дуже слабою оборона, що грала невміло, створюючи перед власними воротами багато небезпечних ситуацій. Воротар в загальному вдоволив, добрий був теж напад, хоч йому бракує ще багато до обопільного порозуміння й зіграння та до цільности стрілів. У Лехії вирівнані всі части. Склад України такий: Скрипій — воротар, Ґрещук, Лішинський — оборона, Петрів, Дицьо, Труш — напад. Ґолі для України стріляли: Дицьо 2 і Петрів 1. Суддя п. Сабатовський, видців до 200.

В неділю 26. ц. м. в год. 2·30 попол. відбудуться на леді (грищі) „Гданськ" при кінці вул. Листопада гокейові змагання за мистецтво Б-кляси між Україною і Поґонею І Б.

Українське спорт. т-во „Пролом" у Станиславові.

Під кінець грудня минулого року основано в Станиславові українське спортове т-во „Пролом". До виділу між іншими увійшли: проф. руханки Осип Заславський і дир. філії „Зем. Банку" п. Мартинець Теодор, член виділу львівської „України". Вже сама присутність двох вище згаданих громадян дає запоруку, що нове т-во, якого відсутність у Станиславові давалася особливо болючо відчувати, під їх проводом буде як слід розвиватися. В першій мірі покладено головну вагу на створення дружини копаного мяча на взір Спорт. Т-ва „Україна". Виділові пощастилося стягнути наших грачів з польських клюбів і склад першої дружини вже встановлений. Дальшою журбою виділу є постаратися про виряд для копунів і створити по можности другу і третю дружину. Тут черга вже за станиславівським громадянством. Обовязком його є вписуватись якнайчисленніше в ряди „Пролому" і тим допомогти йому до скорого розвою. При т-ві творяться секції ріжних ділянок спорту, тому кожний українець, старший чи молодший, нехай не відказується від золото-синьої відзнаки „Пролому" і нехай вступає в його ряди.

Український спортовий клюб „Богун" у Добромилі.

Українська спортова молодь Добромиля постановила основати своє власне т-во, а не тинятися по чужих клюбах. На жаль, перший статут спорт. т-ва „Богун" воєвідство відкинуло. Тепер основуванням т-ва занявся д-р О. Утриско і внесено вже вдруге статут до затвердження. Думаємо, що цей статут воєвідство вже затвердить, бо він є точною копією затвердженого вже статуту іншого нашого спортового т-ва і таким чином наша молодь у Добромилі зможе гуртуватися у рідному спортовому товаристві слідом інших міст.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 24. січня, год. 7·30 вечором „Мамуся на відданні".

Субота, 25. січня, год. 3·30 пополудні „Графиня".

Субота, 25. січня, година 7·30 вечором „Мамуся на відданні".

Малий Міський Театр:

Пятниця, 24. січня, год. 7·30 веч. „Міреле Ефрос". (Гост. виступ В. Сенашкової).

Субота, 25. січня, год. 7·30 вечором „Міреле Ефрос". (Гост. виступ В. Сенашкової.)

Театр ревії „Гонг" — в салі кіна „Кольосей":

Пятниця, 24. І., „Рапанька в Гонгу". Дві вистави: год. 7·30 і 9·30.

Субота, 25 І., „Рапанька в Гонгу". Дві вистави; год. 7·30 і 9·30.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма „Співаючий сліпун".
КАСІНО: Предивна брехня Ніни Петровни (Бриґіда Гельм).
КОЛЬОСЕЙ: Гроза смерти. Летун у полумях.
ЛЕВ: Любовний шепіт ночі (Ліді Даґовер).
МАРУСЕНЬКА: Ґраф Монте Хрісто. Пімста графа Монте Хрісто (обі серії разом).
ОАЗА: Жінка в тигровім плащі. Пат і Паташон в Альпах.
ПАЛЯС: Звукова фільма: Корабель комедіянтів (Лявра ля Плянте).
ПАН: Воєнні віряни.
ПАСАЖ: Чи Еддi Польо провинився?
ПРОМІНЬ: Козаки.
СТИЛЕВЕ: Місто насолод (Мозжухін).
ФАТАМОРГАНА: Місто кохання (Іван Петрович).
ХИМЕРА: Королівська любка.
УТІХА: Останній син.

Програма радіо.

Субота 25. І. 1930.

Варшава (1411,7) 17·45 Концерт для дітей. **Гельсінґфорс** (221,4) 19·35 Танкова музика. **Ляйпціґ** (259) 19·30 Концерт мандолінистів. **Льондон** (356,3) 22·35 Військовий концерт. **Берлін** (418) 19·00 Воєнні пісні, співає Менсінґ. **Стокгольм** (436) 18·45 Кабарет. **Рим** (441) 13·00 Радіоквінтет. **Прага** (487) 21·00 Популярна музика. **Відень** (516,3) 18·15 Концертова академія. **Будапешт** (550) 19·30 Концерт на користь сліпців. **Москва** (825) 15·30 Камеральна музика. **Ленінград** (1000) 14·50 Ґрамофонові платівки. **Харків** (1304) 18·30 Вечірній концерт. **Париж** (1725) 10·00. Концерт Консерваторії.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.